

بررسی تأثیر پلاریته در نتایج پاسخهای شنیداری ساقه مغز (ABR) در بیماران با ضایعات حلزونی و فراحلزونی در بیمارستان

رسالت و امیراعلم

۱۳۷۴ - ۷۶

دکتر رؤیا ابوالفضلی* (استادیار)، دکتر حسین باقری** (استادیار)، کارشناس ارشد شنوایی شناسی

*متخصص مغز و اعصاب، بیمارستان امیراعلم، دانشگاه علوم پزشکی تهران

**متخصص الکتروفیزیولوژی، دانشکده توانبخشی، دانشگاه علوم پزشکی تهران

چکیده

مقدمه: یکی از مفیدترین تستهای الکتروفیزیولوژیک در زمینه بررسی سیستم شنیداری، تست پاسخهای برانگیخته شنیداری ساقه مغزی (Auditory Brainstem Response (A.B.R) می باشد، بطوریکه امروزه این تست در کلیه کلینیکهای رادیولوژی، نورولوژی به عنوان یک تست ممتاز در مجموعه تستهای تشخیصی ضایعات عصب شنوایی و یا ضایعات مغزی بکار می رود. گروهی ای محققین اعتقاد دارند که نتایج بدست آمده با پلاریته های مختلف دارای اختلاف قابل ملاحظه ای نمی باشند و بر عکس گروهی دیگر معتقدند که مشخصاً امواج (A.B.R) تحت تأثیر پلاریته واقع می شوند. وجود این تناقض لزوم پژوهش بیشتر پیرامون پلاریته را مشخص تر می سازد. **مواد و روشها:** این پژوهش بر روی ۱۴۸ بیمار و ۲۹۶ گوش صورت پذیرفته است که از این تعداد ۷۵ نفر مرد و ۷۳ نفر زن بوده اند.

یافته ها: نتایج (A.B.R) این بیماران که با سه پلاریته انبساطی، انقباضی و متناوب بدست آمده با یکدیگر مقایسه شده است. از این تعداد ۶۹ نفر در هر گوش دارای شنوایی طبیعی بوده و نتایج تست (A.B.R) آنها نیز نرمال بوده که در دسته بندی طبقه بندی شده اند. ۱۷ نفر از بیماران مبتلا به ضایعه رتروکوکلتر بوده اند که توسط پزشک متخصص و نتایج تستهای رادیولوژیک و سایر تستهای پاراکلینیک برای آنها تشخیص ضایعه رتروکوکلتر داده شده و توسط تست (A.B.R) وجود ضایعه در این افراد ثابت شده است. زمان نهفتگی امواج (V, III, I) و فاصله بین موج I تا V در سه گروه نرمال، کوکلتر و رتروکوکلتر محاسبه گردید. این طبقه بندی بر اساس میزان شنوایی در اودیومتری تون خالص در سه فرکانس ۱۰۰۰ و ۲۰۰۰ و ۴۰۰۰ هرتز (Hz) و محل ضایعه صورت گرفته است. نتایج نشان داد که زمان نهفتگی موج I در سه پلاریته مختلف از نظر آماری دارای اختلاف معنی داری می باشد ($p < 0.05$) ولی امواج III و V و زمان نهفتگی بین امواج I تا V اختلاف قابل توجهی در سه پلاریته ذکر شده ندارند. **نتیجه گیری و توصیه ها:** نکته قابل توجه این بود که زمان نهفتگی و امواج ثبت شده در پلاریته انبساطی Rarefaction در مقایسه با دو پلاریته دیگر از ثبات بیشتری برخوردار بودند.

مقدمه

تست پاسخهای برانگیخته شنیداری ساقه مغز معتبرترین تست و در مجموعه تستهای الکتروفیزیولوژیک بررسی کننده سیستم شنوایی می باشد. ارزش تشخیصی این تست در زمینه ضایعات عصب شنوایی و مراکز بالاتر سیستم اعصاب شنیداری مرکزی خصوصاً در سطوح پایینتر از پایکهای تحتانی بسیار قابل توجه است. این تست جز بهترین ابزارهای تشخیصی برای افتراق ضایعات کولکتر از رتروکولکتر می باشد و در تشخیص افتراقی بسیاری از بیماران گوش و مغزی که با علائم مختلفی از قبیل سرگیجه، وزوز گوش، کاهش شنوایی و غیره همراه هستند کاربردهای متنوعی دارد (۱،۲،۳،۴). همچنین این تست بهترین و قابل اعتمادترین روش ارزیابی آستانه شنوایی نوزادان و یا افرادی است که قادر به پاسخگویی برای تست های ساجکتیو نیستند و به کمک این تست می توان بدون همکاری بیمار سطوح شنوایی وی را کشف کرد. عمده تاً تشخیص و ارزیابی بیماران بر اساس زمان نهفتگی و فاصله بین زمان نهفتگی امواج مختلف این تست صورت می پذیرد که شامل پنج قله مختلف می باشد که از I تا V نام گذاری شده اند. برای تشخیص صحیح این امواج می توان از عوامل محرکی مختلف سود جست که یکی از مهمترین این عوامل پلاریته کلیک محرکی می باشد که به کمک آن می توان تست را با سه عامل محرکی متفاوت یعنی پلاریته های انبساطی، انقباضی و متناوب انجام داد. منتهی بین نتایج بدست آمده از طریق این سه پلاریته اختلافی جزئی مشاهده می شود که زمینه تحقیقات متعددی بوده و نتایج بدست آمده این پژوهشها تا حدی متناقض و مبهم بوده است. عده ای از محققین (۵،۶) معتقدند این اختلافها قابل توجه نمی باشند و برخی دیگر از پژوهشگران (۷،۸،۹) بر این باورند که امواج مختلف ABR تحت تأثیر پلاریته واقع می شوند و این میزان برای موج I بارزتر می باشد. در هر صورت هر قدر که این اختلاف جزئی باشد، بعلت کوچک بودن گستره هنجارهای تشخیصی در تست ABR، آزمایشگر باید واقف به میزان اختلافهای احتمالی موجود باشد و نسبت به نحوه تأثیر پلاریته بر روی نتایج تست اشراف کامل داشته باشد، تا از خطاهای تشخیصی احتمالی جلوگیری بعمل آید.

مواد و روشها

این مطالعه یک پژوهش پروسپکتیو بوده که بر روی ۱۴۸ بیمار و ۲۹۶ گوش صورت پذیرفته است که از این تعداد ۷۵ نفر مرد و ۷۳ نفر زن بوده اند. برای تمامی این افراد به کمک یک دستگاه ثبت پتانسیلهای برانگیخته شنیداری ساخت کارخانه Hortman آلمان، مدل Octavas II، در فاصله بین فروردین ۷۴ لغایت مرداد ۷۶ در کلینیک شنوایی و سمعک بیمارستان رسالت تهران تست ABR بعمل آمده است و نتایج بر روی دیسکتهای کامپیوتر ذخیره شده است. ثبت ABR بصورت همانسونی بوده و به کمک سه الکتروود یکبار مصرف کلرید نقره که در ناحیه پیشانی و دو ماستوئید چپ و راست وصل شده بودند بین سر بیمار و سیمهای رابط دستگاه ارتباط برقرار شده است. میزان امپدانس الکتروودها قبل و در حین آزمایش کنترل شده و حتماً سطح آن در زیر ۱۰/۰۰۰ اهم قرار داده شده است. در صورت لزوم برای این منظور از ژلهای مخصوص تسهیل کننده انتقال و یا ژلهای پاک کننده مخصوص (برای پایین آوردن امپدانس پوست) نیز استفاده شده است. در سطوح شدنی ۸۰ و ۹۰ دسی بل که بر اساس معیار HL کالیبره شده از یک محرک کلیک با سه پلاریته مختلف انقباضی، انبساطی و متناوب استفاده شده و تست ABR با تحریک یک گوشی بدست آمده است. از بانک ذخیره مضاعف اطلاعات برای تشخیص دقیق تر امواج استفاده شده است و فقط در صورتیکه نتایج در هر دو سیستم دارای هماهنگی و سنخیت لازم بود نسبت به بررسی اطلاعات بدست آمده اقدام لازم صورت گرفت. قبل از انجام ABR برای تمام افراد مورد بررسی، تعیین آستانه شنوایی از طریق آزمون تون خالص صورت گرفته و بر اساس نتایج بدست آمده در سه فرکانس ۱۰۰۰HZ، ۲۰۰۰HZ و ۴۰۰۰HZ از آستانه های این سه فرکانس که بر اساس دسی بل HL و بر طبق استاندارد ISO 1991 کالیبره شده اند معدل گیری شده است و سپس به سه گروه نرمال، کولکتر و رتروکولکتر طبقه بندی شده اند. منظور از افراد نرمال کسانی بوده که در هر دو گوش دارای شنوایی طبیعی بوده اند و نتایج تست ABR آنان نیز طبیعی گزارش شده است و ۶۹ نفر کل بیماران را این افراد تشکیل می داده اند. افراد کولکتر افرادی بوده اند که دارای کم شنوایی از نوع کولکتر بوده اند و توسط تستهای تشخیصی ادیولوژیک و یا رادیولوژیک تحت این عنوان

بحث

مهمترین علت برای وجود تغییر در نتایج بدست آمده در تست ABR با پلاریته‌های مختلف از لحاظ فیزیولوژیک با نحوه متفاوت حرکت غشاء قاعده‌ای توجیه می‌شود. به این ترتیب که با تغییر فاز تحریک که همان پلاریته محرک می‌باشد جابجایی غشاء قاعده‌ای نیز تغییر می‌کند. معمولاً در پلاریته انبساطی این تغییر یعنی جابجایی غشاء پایه بطرف نردبان دهلیزی خواهد بود. در نتیجه وقتی که حداکثر میزان تخلیه یک رشته عصبی روی هیستوگرام ثبت می‌شود علیرغم یکسان بودن پوش هیستوگرامها، پاسخ مربوط به این محرک زودتر از محرک انقباضی ظاهر می‌شود.

در نتیجه زمان نهفتگی امواج اولیه ABR خصوصاً موج I در پلاریته‌های مختلف خصوصاً در پلاریته انبساطی در مقابل انقباضی تغییر خواهد داشت. اما این تغییرات الزاماً در موجهای بعدی و حتی در زمان نهفتگی بین امواج نیز مشاهده نمی‌شود و معمولاً اختلاف بین زمان نهفتگی امواج III و V و فاصله بین امواج I تا III و I تا V تغییر چندانی با تغییر پلاریته نمی‌کنند (۱۱، ۱۰). پلاریته این تغییر می‌تواند به چند صورت متفاوت در نظر گرفته شود اولاً ثابت شده که تولید موج III و V بیشتر از اینکه تحت تأثیر شروع تخلیه فیبر شنیداری باشد مربوط به الگوی پوش تخلیه فیبر عصبی است (۴) ثانیاً موج منشاء همانسونی دارد و در مقام مقایسه با سایر امواج، عمدتاً از عصب شنوایی منشاء می‌گیرد در حالیکه در تشکیل امواج بعدی دو یا چند مرکز همانسونی و یا دگرسوئی شرکت دارند و در نتیجه نسبت به تغییرات محرک خصوصاً تغییر فاز کلیک کمتر تأثیر می‌پذیرند (۵، ۶).

در مورد زمان نهفتگی بین امواج خصوصاً موج I تا V انتظار می‌رود هنگامیکه موج I در پلاریته تغییر داشته باشد، در آنها نیز تغییر دیده می‌شود، عده‌ای از محققین نیز در بررسی‌های خود به این نتیجه رسیده‌اند. تغییر بین ۲۸٪ تا ۴۳٪ برای پلاریته‌های انقباضی و انبساطی در فاصله موج I تا V گزارش شده است (۱۱، ۱۰). در این بررسی بین فاصله موج I تا V که توسط پلاریته‌های مختلف بدست آمده بود اختلاف معنی‌داری مشاهده نشده است. علت این امر شاید به تغییرات نسبتاً جزئی موج I برگردد. علاوه بر این نتیجه تحقیقات عده‌ای دیگر از محققین نشان‌دهنده عدم تأثیرپذیری فاصله بین امواج از پلاریته است در این بررسی همچنین بین مقدار کم شنوایی با تأثیر تغییرات در

طبقه‌بندی شده‌اند که تعداد آنها ۶۲ نفر بوده است و افراد دارای ضایعه رتروکولتر افرادی بوده‌اند که صرفاً بر اساس تشخیص پزشک معالج بر اساس نتایج تستهای نورولوژیک و یا رادیولوژیک دارای ضایعه شنوایی بعد از حلزون بوده‌اند و تعداد آنها ۱۷ نفر بوده است.

همچنین گروه کولتر بر اساس میزان کم شنوایی به ۵ دسته شنوایی بهتر از ۲۰ db، کم شنوایی بین ۲۰ تا ۵۵، ۵۵ تا ۶۵ و ۶۵ تا ۷۵ و ۷۵ db یا بیشتر تقسیم بندی شده‌اند (شکل ۱، ۲، ۳).

بطور جداگانه برای هر پلاریته زمان نهفتگی امواج I و III و V محاسبه شده و سپس فاصله بین زمان نهفتگی موج I تا V اندازه‌گیری شده و از طریق آزمونهای آماری و آنالیز واریانس غیر پارامتری بررسی لازم برای وجود یا عدم وجود اختلاف معنی‌دار بین نتایج بدست آمده در پلاریته‌های مختلف صورت گرفته است.

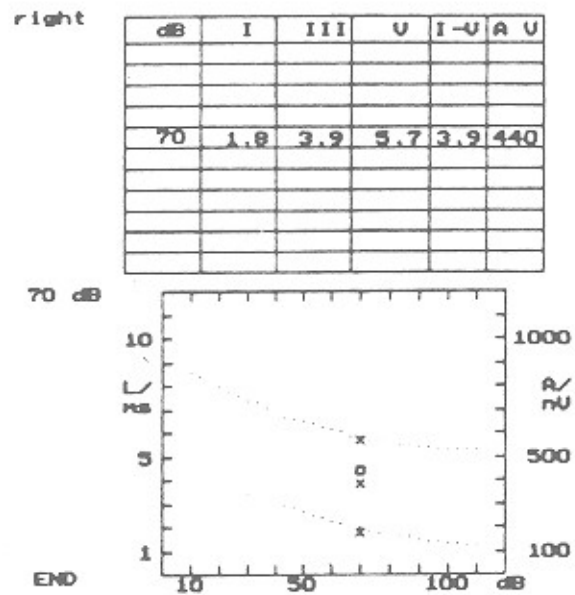
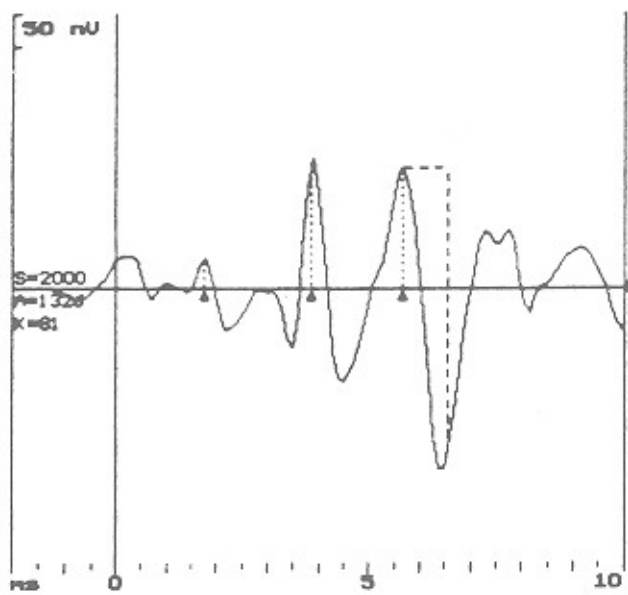
نتایج

در این پژوهش، بین موج I بدست آمده در سه پلاریته اختلاف معنی‌دار مشاهده شد ($p=0/0154$). پلاریته انبساطی دارای کمترین زمان نهفتگی در هر سه گروه نرمال، کولتر و رتروکولتر بود. همچنین پلاریته انقباضی دارای زمان نهفتگی بیشتری نسبت به دو پلاریته دیگر بود. زمان نهفتگی موج III و V و فاصله بین موج I تا V در هر سه گروه نرمال، کولتر و رتروکولتر دارای اختلاف قابل توجهی در سه پلاریته انبساطی، انقباضی و متناوب نبود.

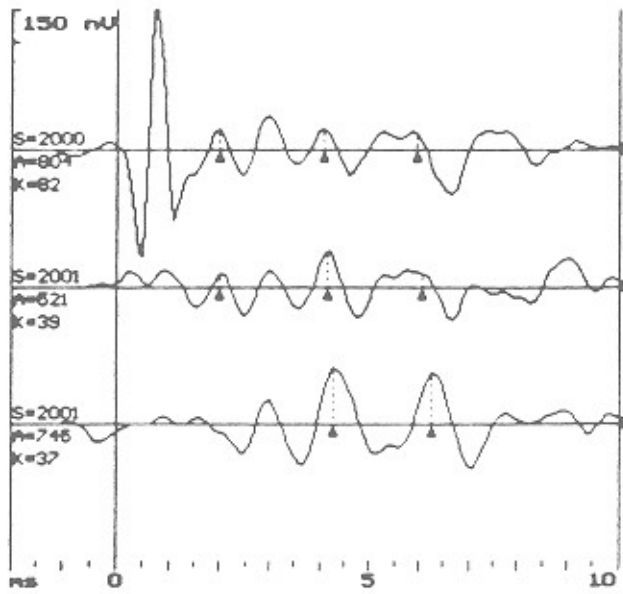
همچنین در گروه کولتر در هر سه پلاریته زمان نهفتگی موج V با میزان کاهش شنوایی ارتباط داشته اما زمان نهفتگی سایر موجها در دو پلاریته انبساطی و متناوب با مقدار کم شنوایی ارتباط قابل توجهی ندارند ولی در پلاریته انقباضی در موج I و همچنین فاصله بین موج I تا V با مقدار کاهش شنوایی در گروههای شنوایی اختلاف معنی‌دار مشاهده شده است ($p<0/05$) (شکل ۴، ۵، ۶).

در مجموع پلاریته انبساطی سبب مشاهده امواج قابل اعتمادتر با زمان نهفتگی ثابت‌تر می‌باشد و کمتر تحت تأثیر عوامل دیگر تحرکی قرار می‌گیرد. پلاریته متناوب برای حذف آرتیفکتهای الکتریکی خصوصاً در سطوح شدتی بالا کاربرد بهتری دارد ولی عریض شدن نسبی موج I در این پلاریته می‌تواند مسئله ساز باشد و تفسیر نتایج در این پلاریته بهتر است با در نظر گرفتن تغییرات مورد نیاز صورت پذیرد.

پلاریته‌های مختلف در مورد موج V در هر سه پلاریته اختلاف معنی‌دار مشاهده شد و در پلاریته انقباضی علاوه بر موج V امواج I و فاصله بین I تا V نیز تحت تأثیر قرار گرفتند. به این ترتیب می‌توان نتیجه گرفت که پلاریته انقباضی خصوصاً در هنگامی که کاهش شنوائی وجود دارد نتایج متغیری در زمان نهفتگی نشان می‌دهد و تأثیرپذیری بیشتری نسبت به مقدار کم شنوائی دارد.

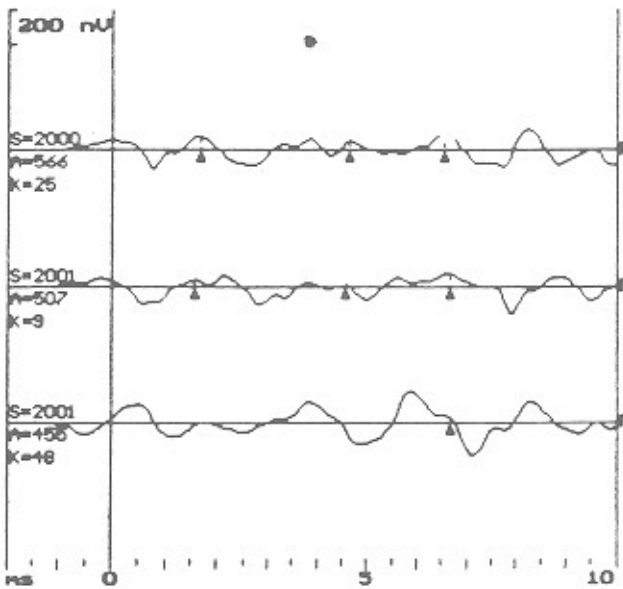
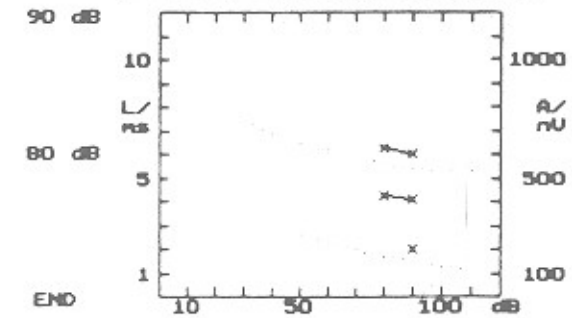

شکل شماره ۱- نمونه یک (A.B.R) طبیعی ثبت شده در فرد نرمال

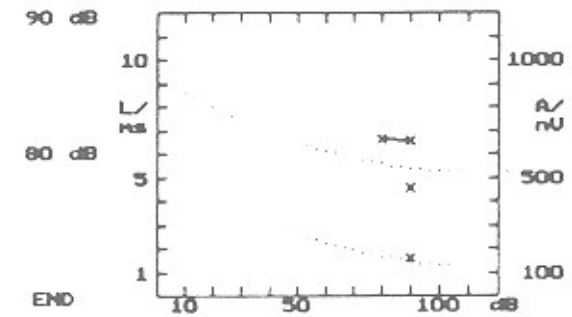
right

dB	I	III	U	I-U	A U
90	2.0	4.1	6.0	4.0	
80		4.3	6.3		

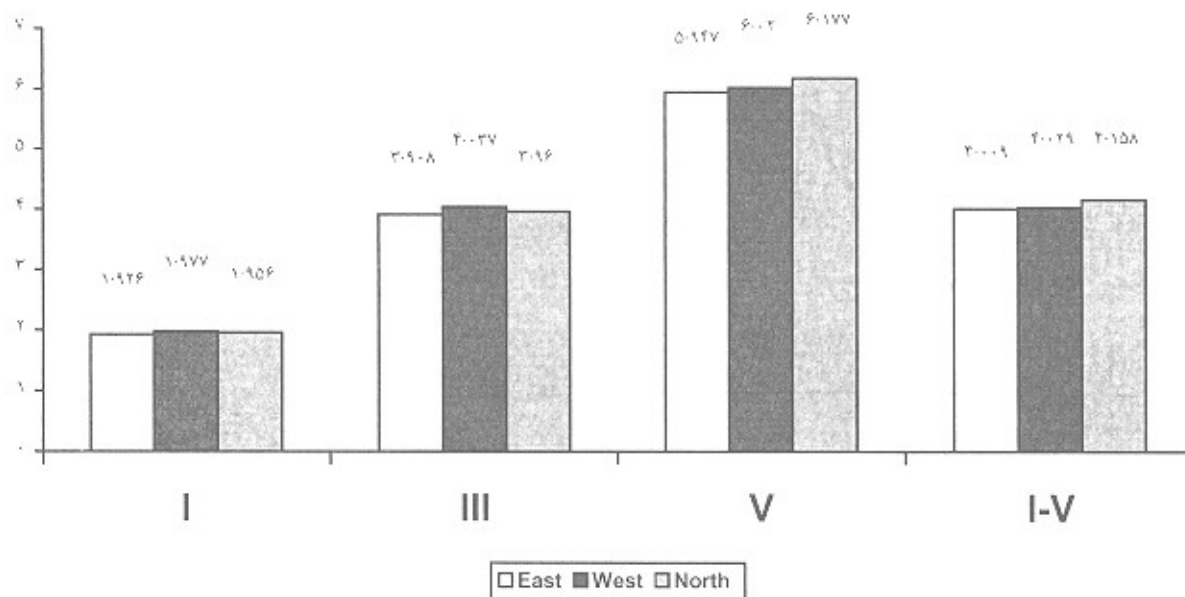
left

dB	I	III	U	I-U	A U
90	1.6	4.6	6.6	3.0	
80			6.7		

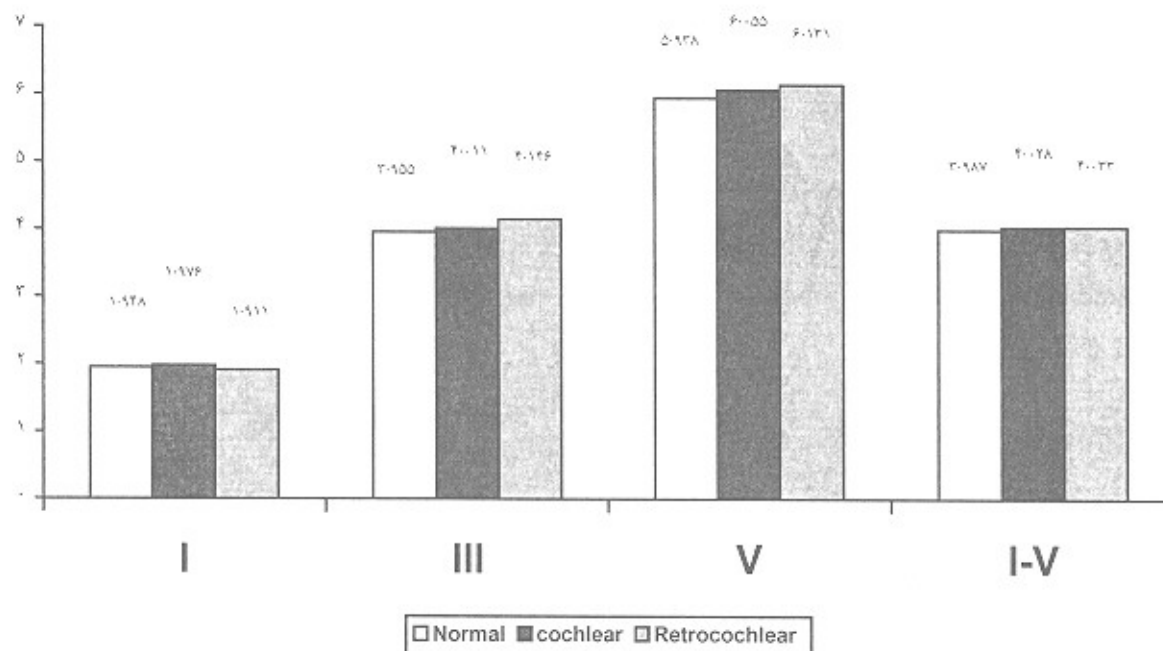

شکل شماره ۲- نمونه یک (A.B.R) غیر طبیعی ثبت شده در بیمار دارای وزوز گوش (TINNITUS).

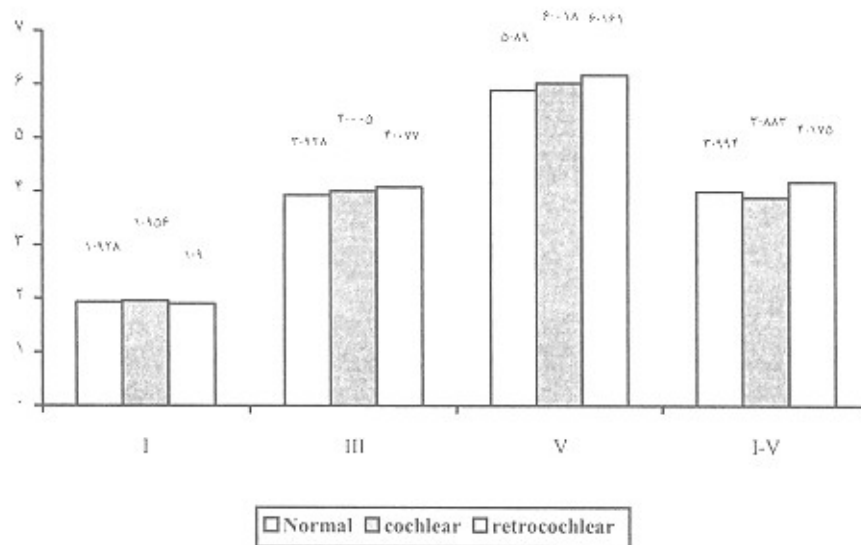

شکل شماره ۴- میانگین میزان زمان نهفتگی مطلق و فاصله بین امواج در گوش راست با استفاده از پلاریته متناوب برای سه گروه نرمال، کوکلتر و رتروکوکلتر.

شکل شماره ۵- میانگین میزان زمان نهفتگی مطلق و فاصله بین امواج در گوش راست با استفاده از پلاریته انقباضی برای سه گروه نرمال، کوکلتر و رتروکوکلتر.

شکل شماره ۶- میانگین میزان زمان نهفتگی مطلق و فاصله بین امواج در گوش راست با استفاده از پلاریته انبساطی برای سه گروه نرمال، کوکلتر و رتروکوکلتر

منابع

1. Katz J. Handbook of clinical audiology. 4 th edition. Williams and Wilkins 1994, 351-374.
2. Stockard JH. Sharbrough FW. Brainstem evoked potentials in neurology: Methodology, interpretation and clinical application. In M.J. Aminoff (Ed). Electrodiagnosis in clinical neurology: New York: Churchill Livingstone 1980.
3. Stockard JH. Sharbrough FW. Neuropathologic factors influencing brainstem auditory evoked potentials. American Journal of EEG Technology 1978, 18: 177-209.
4. Picton TW. Stapells DR. Campbell KR. Auditory evoked potentials from the human cochlear and brainstem. Journal of Otolaryngology (Supplement) 1981, 9: 1-41.
5. Rosenhamer HJ. Lindstrom B. Lundborg J. On the use of click-evoked electric brainstem responses in audiologic diagnosis I. The variability of the normal response. Scandinavian Audiology 1978, 7.
6. Rosenhamer HJ, Lindstrom B. Lundborg J. On the use of click-evoked electric brainstem responses in audiologic II. The influence of sex and age upon the normal response. Scandinavian Audiology 1980, 6: 176-179.
7. Kevanishvili Z. Aphoncheko V. Click polarity inversion effects upon the human brainstem auditory evoked potential. Scandinavian Audiology 1981, 10: 141-147.
8. Deltenre P. Manshaeb AZ. The effects of click polarity on brainstem auditory evoked potentials in cochlear hearing loss: A working hypothesis. Audiology 1995 Jan-Feb, 34(1): 17-35.
9. Orlando MS. Folsom RC. The effects of reversing the polarity of frequency-limited single-cycle stimuli on the human auditory brainstem responses. Ear-hear 1995 Jun, 16(3): 311-320.
10. Piji JR. Levi R. Effects of click polarity inversion on the results of A.B.R test. Acta Otolaryngology 1987, 9: 17-19.
11. Piji JR. Levi R. Repetition rate effects on A.B.R test results. Laryngoscopy 1982, 9: 11-14.